

Peter de Waard

HET GEHEIM VAN BEURSPLEIN 5

Het turbulente verhaal van vijftig jaar
Amsterdamse effectenhandel

UITGEVERIJ BALANS

INHOUD

Proloog: Kathedraal van het kapitalisme 7

- 1 Oase in hippieland 11
- 2 Financiële cowboys 32
- 3 Adel verplicht 48
- 4 De jaren van de hebzucht 66
- 5 Paniek 87
- 6 DAF-maf 102
- 7 Schermen op de vloer 118
- 8 Joep-show 135
- 9 Campinghausse 145
- 10 Operatie Clickfonds 174
- 11 Financieel Silicon Valley 192
- 12 Franse dominantie 207
- 13 New York, New York 221
- 14 Financiële aardbeving 237
- 15 Calimero-complex 251
- 16 Whatever it takes 264
- 17 Oranjegevoel 274
- 18 De gamification van het beleggen 288

Epiloog 300

Dankwoord 310

Verantwoording 311

Illustratieverantwoording 328

Register 329

PROLOOG

Kathedraal van het kapitalisme

De eerste keer dat ik begin jaren tachtig in mijn journalistenkloffe de beursvloer betrad, werd ik onmiddellijk verwijderd. ‘Daar is de Bijenkorf... desnoods loopt u hier in zwembroek, maar wel in een fatsoenlijk overhemd met stropdas op het bovenlijf,’ zo werd ik door de commissaris voor de notering terechtgewezen.

In mijn zwembroek probeerde ik het op die winterse dag maar niet. Ik keerde terug – honderd gulden armer maar in een keurig kostuum gestoken – in een kakofonie waar iedereen elkaar leek te overschreeuwen.

‘Wat gebeurt hier in godsnaam?’

Ik voelde mij als journalist van een linkse krant als iemand van Milieudefensie bij een Formule 1-race op Zandvoort. Aanvankelijk keken de handelaren wantrouwend naar de opgepimpte jongeman van de rode azijnbode.

Maar nadat ik met een nieuwsgierige blik op ze was afgestapt, en na enige aarzeling en wat sneren, vonden ze het prachtig uitleg te geven over hun werkzaamheden, want als ook progressief Nederland geïnteresseerd raakte in de mysterieuze wereld van de aandelenhandel dan moesten ze wel iets nuttigs doen. Ze gaven mij ook adviezen over aandelen die koopwaardig waren en over aandelen die je zeker niet moest hebben, waarbij ze schermde met termen als koerswinstverhoudingen, dividendrendementen en de potentie van de Chinese markt: ‘Als daar straks iedereen een Philips-tandenborstel koopt...’

Al gauw had ik door dat ik weinig met die adviezen moest doen. De beurs kent simpelweg geen rode loper naar snelle winst. Schertsend wordt de beurs wel het enige casino genoemd dat ’s morgens om negen uur al open is. Koersen zijn onvoorspelbaar. Iets kopen lijkt als het inzetten van een fiche op de roulettetafel met als vakjes

zwart (koersstijging), rood (daling) en groen (voor de bemiddelaars die als enige verzekerd zijn van profijt). Wat iedereen weet en inschat, is al in de koers verdisconteerd. Wat resteert, is de onzekerheid.

Talrijke keren ben ik daarna op de beurs geweest: van zwarte maandagen tot euforische vrijdagen. Honderden interviews nam ik af in een tijd dat alles veranderde. De beurs is geen casino en een aandeel geen fiche. Het is een belangrijke schakel in de markteconomie. Dat wordt wel bewezen door het feit dat Amsterdam na vier eeuwen nog altijd zijn eigen effectenbeurs heeft, zij het dat die nu Euronext Amsterdam heet. En dat beleggen iets anders is dan gokken, is statistisch vastgesteld. Een casinofiche kan maar een keer worden gebruikt. Een aandeel kan in een diepe lade worden gestopt en vermenigvuldigt zich. Voor wie geduldig is – de geduldigen winnen het altijd van de ongeduldigen – is dat aandeel sinds 1973 elk jaar 6 procent meer waard geworden. Wie vijftig jaar geleden één aandeel zou hebben gekocht, zou er nu vijftien hebben. Zonder beurs zou anders gezegd de ingehouden pensioenpremie vele keren hoger zijn, net als de verzekeringspremies. En ook voor de andere partij – de bedrijven die de aandelen uitgeven hebben er profijt van. Zij kunnen zich daar tegen de laagste prijs financieren.

De historicus Joh. de Vries heeft de geschiedenis van deze beurs beschreven in zijn in 1976 verschenen standaardwerk *Een eeuw vol effecten*. Daarin staat dat de oprichting van de aandelenbeurs in Amsterdam samenviel met de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), het allereerste bedrijf met een beursnotering en het bedrijf dat uitgroeide tot 's werelds eerste multinational. De VOC ging in 1602 aandelen – 'partije' of later 'actiën' genoemd – uitgeven voor de financiering van de dure maar veelbelovende handelsvaart op Indië. Deze konden worden gekocht door buitenstaanders en waren verhandelbaar, zodat de geldschieters ook ieder moment de investering weer te gelde konden maken – als ze ineens geld nodig hadden voor iets anders. Of als ze de zaak niet meer vertrouwden. In 1606 waren de aandelen van de VOC al met 200 procent gestegen. Vier jaar later werd voor het eerst ook een winstuitkering, dividend genoemd, uitgekeerd. En in 1611 kreeg de beurs zijn eigen onderkomen aan het Rokin.

'Nederland is altijd een ideaal land voor effecten geweest,' concludeerde De Vries. Oorzaken zijn 'de hang naar individualisme, de

voorkeur voor gemakkelijk overdraagbaar bezit, vermengd met een winzucht die enige speculatie niet schroomt'. Maar de belangrijkste reden is volgens hem de economische ontwikkeling van het land, die telkens een impuls gaf aan de effectenhandel en de organisatie daarvan. Een andere verklaring voor het succes van de beurs in Amsterdam is dat Nederland in de eeuwige strijd tegen het water eeuwenlang de noodzaak voelde om met gezamenlijk geld risico's te delen.

Sinds de verschijning van het boek van De Vries is op de Amsterdamse effectenbeurs meer veranderd dan in de vier eeuwen daarvoor. Er wordt niet alleen anders aangekeken tegen de rol van de VOC. Vierhonderd jaar vond de effectenhandel plaats op een centrale vloer in een gebouw in het centrum van Amsterdam – de gemeentelijke beurzen van Hendrick de Keyser, van J.D. Zocher, van H.P. Berlage en sinds 1913 in een eigen gebouw van Jos Cuypers. Digitalisering, mondialisering, regulering en inmiddels ook verduurzaming hebben alles op z'n kop gezet.

De oude handelsmethode van loven en bieden op een fysieke marktplaats, zoals ik die begin jaren tachtig meemaakte, is verdwenen. Weg zijn de kleurrijke in kostuum gestoken mannen die in hoeken van de beursvloer 'jepse' riepen. Weg al die briefjes op de grond. Nu worden aandelen verhandeld met een app of muisklik. Die brengen kopers en verkopers – groot of klein – in een virtuele wereld van algoritmes waar anonieme figuren – mogelijk in pyjama of joggingpak in plaats van kostuum – prijzen neerzetten. Computerprogramma's doen de rest. Het heet fintech of ze worden neobrokers genoemd.

Het is een spectaculaire ontwikkeling geweest. In de afgelopen vijftig jaar kwam er een optiebeurs, stonden mensen in de rij voor aandelen DAF en KPN, waren er crashes, zoals die van 1987, crises, zoals die van 2008, schandalen over woekerpolissen en al dan niet vermeende fraude en voorkennis. De beurs zelf was jager en prooi in talrijke fusies en overnames. Uiteindelijk eindigde het in Euronext, een beursgenoteerd concern, waar naast Amsterdam ook de beurzen van Parijs, Brussel, Lissabon, Dublin, Oslo en Milaan deel van uitmaken. En deze pan-Europese beurs wordt beconcurrereerd door handelsplatformen en 'dark pools' die voor grote financiële partijen anoniem handelen mogelijk maken. De laatste vijf decennia zijn er

ook talrijke nieuwe financiële producten bijgekomen met soms onbegrijpelijke namen – opties, futures, sprinters, CFD's (contracts for difference), ETF's (exchange-traded funds), CDS'en (credit default swaps), turbo's en cryptovaluta. Er zijn er ook enkele verdwenen of in de vergetelheid geraakt, zoals pandbrieven en warrants.

De beurs is geen ivoren toren meer. Als het fout gaat of als er wordt gesjoemeld, treedt de beurs allang niet meer zelf op als politieagent, rechter en beul. Dat wordt namens de overheid gedaan door een waakhond met de naam Autoriteit Financiële Markten (AFM). Beursplein 5 heeft als fysieke marktplaats vooral symbolische waarde. Het wordt wel de kathedraal van het kapitalisme genoemd, omdat architect Jos Cuypers vooral kathedralen en kerken ontwierp, zoals de nieuwe St. Bavo in Haarlem. Cuypers legde in het beursgebouw ook een moralistische boodschap van eerlijke en ordelijke handel vast. Op pilaren werden de vier deugden rechtvaardigheid, sterkte, matigheid en voorzichtigheid uitgedrukt. Niet dat iedereen zich daaraan houdt.

Dit boek geeft een kijkje in wat er zich de afgelopen vijftig jaar achter de schermen van deze beurs heeft afgespeeld en hoe de revolutionaire veranderingen verliepen. In één opzicht is het een vervolg op het boek van De Vries. Het is echter meer dan een feitenrelaas, het is ook een cultuurschets van pioniers, avonturiers, financiële whizzkids, bestuurders, beleggers en gewone mensen waarvan ik er in die decennia honderden heb mogen interviewen. Voor het boek zelf heb ik er in de afgelopen jaren velen weer opgezocht en naar hun herinneringen gevraagd.

Het resultaat is het fascinerende verhaal over de Amsterdamse effecten- en optiebeurs: een continue slingerbeweging. Van hausse naar baisse. Van geliefd naar gehaat. Van zelfregulering naar overheidsingrijpen. Van veel invloed voor aandeelhouders naar weinig. Van weinig zorg voor milieu en mensen naar veel. Van humor naar humorloos. En allemaal ook weer omgekeerd. Telkens schikten de mensen op de beurs zich noodgedwongen naar de tijdsgeest.

Soms is de beurs een hemel, soms lijkt hij een plek van hel en verdoemenis. De ene keer is hij de perfecte barometer van de economie, de andere keer zet de beurs iedereen op het verkeerde been.

Maar in een markteconomie is een beurs even onmisbaar als een supermarkt in een woonwijk.

1 OASE IN HIPPIELAND

Beurshandelaren als paria's in slechte tijden

'Het grappige van de beurs is dat op het moment dat iemand koopt een ander verkoopt en ze allebei denken heel slim te zijn.'

William Feather

Er zijn beursberichten en beursberichten. Het bekendste beursbericht komt in 1975 van cannabisactivist Koos Zwart, een zoon uit een buitenechtelijke relatie van toenmalig minister Irene Vorrink van Volksgezondheid. Elke zaterdagmiddag dreunt hij in het populaire radioprogramma *In de Rooie Haan* met een vrolijke ondertoon zijn koersen op. 'Marokkaanse 3,10, Ketama 4,10, Turkse 3,40, Libanon rood 3,50, Libanon geel 3,60, Afghanistan 4,50, Pakistan 3,80, India Tempel 4,50 en Nepal 4,65 gulden per gram. In de sector wiet...'

De prijzen komen niet tot stand op een transparante markt met vragers en aanbieders. Hij harkt ze bij elkaar met telefoontjes naar Amsterdamse coffeeshopeigenaren. Doel is de gebruikers van softdrugs te beschermen tegen afzetterij. Zijn beursbericht wekt wereldwijde verbazing. Buiten Nederland bestaat er geen verschil tussen hard- en softdrugs. Dat valt in de rest van de wereld allemaal onder zware criminaliteit. Het is alsof een Italiaanse maffioso via publieke media zijn verdiensten uit pizzo (beschermingsgeld) bekend mag maken.

Na Johan Cruijff wordt Koos Zwart buiten de grenzen een van de bekendste Nederlanders. De foto's van de nozemachtige ministerszoon met het lange haar, de zwarte hoed en het spijkerjasje met een pak zware Van Nelle-shag in de linker borstzak, worden tot in Japan gepubliceerd. Op de Amsterdamse effectenbeurs wordt hij als een uitwas gezien van een stille marxistische revolutie.

Ook de beurskoersen komen op de radio. Met enigszins lichte schaamte. De AVRO heeft op Hilversum 1, zoals NPO Radio 1 dan heet, even voor het middaguur vijf minuutjes ingeruimd voor een bericht. Het is allemaal heel overzichtelijk. Als de koersen omhoog gaan is de beurs 'vast' en als ze naar beneden gaan 'flauw'. Op mooie zomerdagen stijgt de koers van Heineken, omdat de Nederlanders dan meer bier drinken. Bij vorst in de winter gaat de koers van Koninklijke Olie omhoog, omdat het land meer stookt. Er zijn defensieve waarden zoals Unilever en Albert Heijn die zelfs in tijden van recessie niet in waarde dalen. 'Ook in slechte tijden moeten we allemaal eten,' zegt de commentator. En er zijn cyclische aandelen zoals Hoogovens, Akzo en de grote aannemers die bij een economische dip onderuitgaan door gebrek aan vraag.

De koersenrubriek van Koos Zwart lijkt meer toekomst te hebben dan die van de AVRO. Voor de nieuwe generatie is de beurs een even exotisch gebeuren als het carnaval in Rio. Het is een soort speeltuin van het oude geld in Wassenaar, Bloemendaal en 't Gooi. Winst is een vies woord dat zo veel mogelijk moet worden wegbelast ten faveure van het collectief. Wie geld heeft gaat daarmee niet beleggen maar spendeert het aan een kleurentelevisie, eerste autootje of de Winkler Prins-encyclopedie.

Willem pie

In het land staan nog maar weinigen stil bij het belang van een goed werkende kapitaalmarkt – het feit dat deze bedrijven in staat stelt eigen vermogen aan te trekken voor investeringen en nieuwe banen, terwijl op dat moment juist aan dat laatste een schreeuwende behoefte bestaat. Maatschappelijke waardering voor wat zich achter de gevel van Beursplein 5 afspeelt, is er nauwelijks. Over het land regeert het kabinet-Den Uyl, het meest linkse naoorlogse kabinet met de slogan 'herverdeling van inkomen, macht en kennis'. Door de loonexplosie in de jaren zestig is er echter steeds minder te herverdelen.

De oudere industriële bedrijven zoals de textielindustrie en de scheepsbouw staat het water al tot aan de lippen. Na de Yom Kippoor-oorlog tussen Israël en de Arabische buurlanden in 1973 explo-

deren de prijzen voor olie en andere energiebronnen, waardoor ze nog meer in de verdrukking komen. Vele belanden diep in de rode cijfers, niet alleen door de slechte conjunctuur en het veranderende politieke klimaat, maar ook door falend management dat niet op maatschappelijke veranderingen kan inspelen.

De arbeidsinkomensquote – het aandeel van de lonen in de nationale koek – is ten koste van de bedrijfswinsten opgelopen van 70 tot 86 procent van het bbp. Niettemin eisen de geradicaliseerde bonden het onderste uit de kan. Bedrijfsbezettingen en langdurige stakingen zijn schering en inslag, waardoor de door de opkomst van Japan en de Aziatische tijgers al onafwendbare ondergang van de oude industrie verder wordt versneld. Nieuwe ondernemingen komen intussen nauwelijks van de grond. Het ondernemerschap is sowieso onaantrekkelijk: de regels zijn te strikt, de arbeidsmarkt is te rigide en het aantrekken van geld is te duur. De aversie tegen het kabinetsbeleid is merkbaar. Als minister van Financiën Wim Duisenberg in 1976 de beurs bezoekt, heffen de handelaren André van Duins mallotige hit ‘Willempie’ aan. Duisenberg weet niet hoe snel hij weg moet komen.

De effectenbeurs heeft niet alleen de buitenwereld tegen. Hij keert ook intern in een diepe crisis. Er is al jaren een enorme kaalslag gaande. Het aantal bedrijven in de notering is in vijftieng jaar gehalveerd van zeshonderd naar driehonderd als gevolg van fusies en faillissementen. Het aantal beurspartijen – leden die van de eigenaar, de Vereniging voor de Effectenhandel, een vergunning hebben om te handelen – op de vloer zelf daalt ook. In 1970 heeft de Vereniging nog 405 leden, in 1975 zijn dat er driehonderd. De jaaromzet is gedaald van 15 naar 10 miljard gulden. De banken, commissionairs en hoeklieden stoppen er en masse mee, fuseren en gaan soms, zoals de bekende bank Gebr. Teixeira de Mattos, ten onder. De gemiddelde leeftijd van de beurshandelaar bedraagt begin jaren zeventig 57 jaar. Vele zeventigers lopen nog rond op de beursvloer, hoewel ze allang ‘van Drees trekken’.

Wie in zijn kostuum met stropdas van het Centraal Station over het Damrak naar het beursgebouw wandelt, voelt zich bijna een persona non grata in een voorbijgaande wereld. Jolmer Gerritse, die begin jaren zeventig op de beurs als handelaar begint, herinnert zich nog dat hij allerlei opmerkingen naar zijn hoofd kreeg geslingerd als

hij samen met zijn baas in deftige kleding van het kantoor aan de Keizersgracht naar het beursgebouw liep.

Er wordt om verschillende redenen op neergekeken. Het is geen intellectueel milieu. Er lopen even weinig academici rond als op een vissersboot. Hans Kroon, de Amsterdamse postbodezoon die firmant of mede-eigenaar is geworden bij hoekmansbedrijf Van der Moolen, herinnert hoe hij geschoffeerd werd door een bankier. 'Kroon, je hebt kennis van zaken, maar je moet wel wat aan je vocabulaire gaan doen.'

Vijf dagen per week verzamelen de handelaren zich in hun veilige ivoren toren aan Beursplein 5. Er zijn kleine zelfstandigen, mensen die voor een familiebedrijf werken waar het vak van vader op zoon overgaat en medewerkers van de grote banken zoals de Amro of de 'Middenbank', zoals de NMB wordt genoemd. Charisma, finger-spitzengefühl en goed kunnen hoofdrekenen zijn voorwaarden om aan het beleggingstheater te kunnen meedoen. En de handelaar moet vertrouwen uitstralen. Belangrijk is daarbij dat men de tegenpartij in de ogen durft te kijken. 'Je kon aan het zweet op iemands hoofd, de rode vlekken in zijn nek of de stand van zijn mond aflezen of hij *scheef zat* met een positie, gedwongen was aandelen te kopen of verkopen,' zegt Jan Kluit, een groenteboerszoon uit Amsterdam die bij het hoekmansbedrijf Borghols wordt aangenomen. De handelsuren zijn beperkt. Van 11.30 tot 13.15 uur. Daarna worden de slotkoersen opgeschreven en door de dienstdoende medewerker van de afdeling pr bij het ANP afgegeven.

Flippen

Het meest wordt er gehandeld in de zogenoemde internationals: Philips (flippen), KLM (klemmen), Koninklijke Olie (olies), Unilever (unies) en Akzo. Zij zijn goed voor driekwart van de marktkapitalisatie of totale beurswaarde van de genoteerde aandelenfondsen op het Damrak, die dan rond de 50 miljard gulden schommelt. Deze grote fondsen worden verhandeld in open hoeken. Alle gemachtigden kunnen daar zogeheten bied- en laatprijzen afgeven voor een bepaald aantal stuks. Als iemand reageert en instemt, roept de verkoper 'aan jou' of 'je hebt ze', of de koper 'van jou' of 'geef mij die'.

Omdat een binnensmonds gemompelde ‘aan jou’ en ‘van jou’ tot misverstanden kan leiden wordt daar vaak ‘acheter’ (kopen) of ‘vendre’ (verkopen) bij gezegd. Vervolgens worden de gedane orders in het eigen beursboekje opgeschreven.

De hoeklieden zijn de centrale figuren. Zij brengen vraag en aanbod bijeen en bepalen een koers waartegen een maximum aan transacties kan worden afgewikkeld. Dat is ook in hun eigen belang, want zij ontvangen op grond van de omzet courtage. Als er geen tegenpartij is kunnen ze zelf stukken kopen of verkopen, ‘een positie innemen’ die in de loop van de dag moet worden gladgestreken. Maar ze kunnen ook volstaan met het noemen van een biedprijs – er is geen verkoper – of een laatprijs – er is geen koper. Dan worden geen transacties gedaan.

De bloedgroepen zijn nog strikt gescheiden. Naast de hoeklieden zijn er de banken en commissionairs. Deze twee groepen, die elkaar het licht niet in de ogen gunnen, zijn verplicht al hun opdrachten via deze hoeklieden te laten lopen. Als een klant van de AmroBank honderd aandelen Philips wil kopen en een andere klant van dezelfde bank die wil verkopen, moeten beide orders via de hoekman verlopen. Die ontvangt daarvoor tot ergernis van de bank twee keer courtage. In de zogenoemde gesloten hoeken, waar de andere fondsen worden verhandeld – de lokale markt – komen slechts twee noteringen tot stand. Midden op de vloer staat de guidebank waar de koersen – zo’n twaalfhonderd per dag – worden geregistreerd en verder verspreid.

De administratieve rompslomp is enorm. De hoeklieden gaan rond met papiertjes – slips – waarop staat: ‘Voor Uw edele gekocht/verkocht (...) zoveel aandelen/obligaties’. Die slips worden naar een schrijfsaal gebracht naast de handelsvloer, waar ze op ponskaarten verder worden verwerkt. Die ponskaarten worden uiteindelijk naar de effectenclearing gebracht die moet zorgen voor betaling en levering.

En dan wordt er nog veel gehandeld in de aandelen van beleggingsfondsen, zoals Robeco en Rolinco, waarvan één keer per dag een koers wordt opgemaakt. Er is eigenlijk weinig veranderd sinds de zeventiende eeuw, toen de aandelen VOC in Amsterdam werden gekocht en verkocht. Het is een grote mierenhoop van kluitjes mannen op een met papiertjes bezaaide vloer, waar bezoekers die van de

balustrade neerkijken weinig van snappen. Vooral op maandag is het druk als de bazen van de effectenafdelingen van de grote banken en de commissaires poolshoogte komen nemen. Ze willen zelf de laatste stand van zaken weten. Maar ze komen ook voor de laatste grappen en sappigste roddels. En ze plaatsen fluisterend hun eigen vaak zeer grote orders bij de hoeklieden zonder de identiteit van de achterliggende partij bloot te geven. Ze vertrouwen volledig dat de hoeklieden die orders voor bijvoorbeeld 10.000 flippen zo discreet mogelijk uitvoeren door ze in kleine porties te kopen of verkopen. Dan zullen de koersen vanwege de ordergrootte niet omhoog- of omlaagschieten.

In 1972 komt Joop Krant in dienst van de effectenbank Kempen, een jaar later een dochter van het Belgische Peterbroeck, Van Campenhout & Cie. Een van de klanten is het pensioenfonds van de Nederlandse bakkers. 'Er was geen transparantie. De hoekman was de enige die echt zicht had op vraag en aanbod. Het was belangrijk goed met de hoeklieden op te kunnen schieten en ze wat te gunnen.'

Krant herinnert zich een transactie die hij doet voor een belangrijke nieuw verworven klant: de Britse verzekeraar Commercial Union, die Delta Lloyd probeerde over te nemen.

Ik had een goede relatie met de baas van de effectenhandel bij Commercial Union, een zekere Donald MacDonald. Op een gegeven moment ging het gerucht op de beurs dat Delta Lloyd zou worden overgenomen. Er waren ook forse omzetten in het fonds. En hoe ging het in die tijd op de beurs: het was vooral een kwestie van gunnen en relaties.

Ik zei tegen mijn baas: 'Kunt u niet aan Bob Arends – dat was de hoekman in Delta Lloyd – vragen wie die koper is?'

Die antwoordde: 'Dat kan ik toch niet doen.' Gelukkig was hij lid van dezelfde kegelclub als Bob Arends. Na een van hun kegelavonden kwam hij de volgende morgen naar me toe en zei: 'De grote koper is Oyens & Van Eeghen.' Ik dacht meteen: dat moet dan een Engelse opdrachtgever zijn, want Oyens & Van Eeghen deed veel arbitrage met Engelse partijen. Ik heb toen Donald MacDonald van de verzekeraar Commercial Union gebeld. Gewoon bluf. 'Donald, hoe is het? Lange tijd niet gesproken. Jullie zijn het bedrijf dat al die Delta Lloyd-

aandelen opkoopt. Jullie doen dat helemaal verkeerd. Je betaalt een te hoge prijs en je krijgt daar ook veel te weinig stukken voor binnen.’

Donald viel helemaal stil. Na een pauze zei hij: *‘Joe, I call you back later.’*

Later in de middag belde hij inderdaad terug: ‘Hoe zou het dan moeten?’

Ik antwoordde dat ik zoiets niet vertelde door de telefoon. Een paar dagen later kwamen hij en zijn baas naar Amsterdam. Ik vertelde dat wij veel meer mensen kenden dan Oyens en dat we gigantisch veel meer aandelen voor ze zouden kunnen binnenhalen. Ze zeiden: ‘Koop maar.’

‘Het enige wat u moet doen is naar Bob Arends gaan en zeggen dat als hij 20.000 aandelen Delta Lloyd heeft, hij er 2000 aan Oyens zou moeten geven en 18.000 aan ons.’ Wij beloofden Bob een dubbeltje meer.

Je had toen nog geen database. Dus ik ben alle pensioenfondsen en verzekeraars af gaan bellen en heb ze verteld: ‘Ik zoek aandelen Delta Lloyd.’ En dan boden ze mij die aan. Ik heb gigantisch veel aandelen Delta Lloyd binnengebracht en kon niet meer stuk, want in een paar weken had ik meer commissie binnengebracht dan mijn baas in het hele jaar.

De belangrijkste klanten van banken en commissionairs zitten in die tijd nog in Nederland. Het zijn rijke particulieren, beleggingsfondsen zoals Robeco en Rolinco en financiële instellingen zoals de verzekeraars en pensioenfondsen.

Sommige pensioenfondsen, zoals het ABP, mogen statutair nog geen aandelen bezitten. Dat zou te riskant zijn. Zij moeten zich beperken tot de zogenoemde staatsfondsenhoek waar een levendige handel plaatsvindt in obligaties van de Nederlandse Staat en de Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG). Die zijn risicoloos en geven hoge rentes. De hoeklieden in staatsfondsen en BNG-leningen zoals Brondgeest, Van Hees, Borghols en Klop & Co worden laatdunkend rentedieven genoemd, omdat zij in de ogen van de aandelenjongens gemakkelijk hun geld binnenhalen zonder veel risico te lopen.

Elke verhandelde obligatie van 1000 gulden levert 60 cent courtage op, ongeacht de grootte van de lening. Maar ook de banken en

commissionairs profiteren. Het is gouden handel. Bij elke nieuwe staatslening vloeit liefst 0,5 procent in de zakken van de inschrijvers, de financiële instellingen die de lening overnemen. En als die obligaties op de beurs worden verkocht is er andermaal een provisie van 0,36 procent.

Hans de Waard komt in 1982 namens de Hollandse Koopmansbank op de beursvloer als loopjongen: 'Ik mocht alleen briefjes doorgeven voor de gemachtigden. Daarna mocht ik ook klanten gaan bellen. Je nam de *Officiële Prijscourant* door en ging dan kijken wat de verschillen in rendementen waren tussen de obligatieleningen. Daarna belde je de klant op. 'U kunt die 6 procent lening beter omwisselen tegen die 6,25 procent. Bij de obligatiekoers van gisteren levert dat 0,3 procentpunt extra rendement op.' Omruilen is de manier om klanten tot activiteit aan te zetten en provisie binnen te halen.

In de jaren tachtig verandert ook de vorm van de obligatieleningen. Leningen van tien jaar die door uitloting in vijf jaar worden afgelost, zogenoemde zinkers, maken plaats voor bullets – leningen die in een keer na tien jaar worden afgelost. En dan zijn er nog pandbrieven in de notering, schuldpapieren die worden uitgegeven door hypotheekbanken als de Tilburgsche, de Westland-Utrecht en de Friesch-Groningsche.

Knopenbode

De beursgemeenschap is hecht – een wereld op zich met rangen en standen, zoals het leger. Beginnende handelaren moeten een vierkante knoop op hun jasje dragen, zoals onderofficieren epauletten met strepen. Zij mogen op de vloer hand-en-spandiensten verrichten, maar mogen geen transacties afsluiten. Gemachtigden die wel die bevoegdheid hebben, dragen een ronde knoop, zoals de sterren van officieren. Ook hierin is hiërarchie. Er zijn gouden, zilveren en bronzen knopen. Voor ieder van die groepen zijn er aparte vestiaires. De mensen met de hoogste 'rang' hoeven hun overjas niet zelf op te hangen, maar kunnen die afgeven. Aan de knopen zijn allerlei rechten verbonden. Er is een speciale functionaris in een lange jas – de knopenbode – die er bij de Vereniging voor moet waken dat